

„Coccinelle”. Chamfrault Catherine, Gál Edit, Tamussin Catherine: Francia nyelv (8–11 éveseknek). Institut Francais, Budapest, 2002

Észrevételek a könyvhöz az alternatív pedagógiai módszerek nyomában.

1. Formabontó tananyagot készítettek a szerzők magyar iskolások számára. A vonzó könyvborítón pettyes katicabogár – róla kapta nevét a módszer.

A tanulók számára zöldborítós, öt nagy témakörből álló munkafüzet készült, hét játékos (kézműves feladatot tartalmazó) függelékkel, összesen 96 oldalon. Egy hangkazetta tartalmazza a munkafüzethez készült hanganyagot.

A tanár számára sárgaborítós tanári kézikönyv készült, amely a módszer alkalmazásához valóban nélkülözhetetlen.

A kontrasztív szemlélet keretében, a magyar nyelv logikájához kapcsolódva, a nehézségeket nem megkerülve, hanem a botlási lehetőséget előre látva, azokat ügyesen kiküszöbölve vezetik egyre beljebb a nyelvtanulókat a többéves tanári tapasztalattal rendelkező, több kísérletet vezető tanárok.

A drámajáték, bábjáték, egész testet megmozgató körjáték hozza magával a nyelvi önkifejezés vágyát, a személyiség elfogadtatásával, a viselkedéskultúra gyakoroltatásával együtt.

1.1. Az első fejezet a címadó katicabogár, a „Coccinelle” című dalocska meghallgatásával kezdődik, amelyből a fejezetek során egyre többet, hosszabb részleteket hallunk. A francia nyelv fülnek igen kellemes zenei oldalát, a nyelv sajátos zenei intonációját mutatja be. A természetes nyelvmegközelítés és a drámajáték (approche naturelle, psychodramaturgie linguistique) ötvözését az első, a bemutatkozó játékban láthatjuk. Ki gondolná, hányféle érzelmi hangsúllyal lehet elmondani: „Jónapot! Hogy hívnak? Mondd meg nekem!” Az affektivitás szerepe, a tanár személyes belépése a játékba nélkülözhetetlen. A több tucat francia keresztnév a függelékben nemcsak gazdagítja kulturális ismereteiket, hanem a kiejtés, a hangok diszkriminációjának, a fül gyermekkori nyitottságának minél hosszabb ideig történő fenntartására irányul.

A hangfelvételek külön bája a Lycée francais tanulóinak természetes, néha megbicsakló énekhangja. Különösen bátorító hatású a fiúk vagy az énekelni nehezebben tudók számára, hogy a példa nem a tiszta kórushangzásra törekszik.

Már az első fejezetben találkozunk kérdéssel, rámutatással, felszólító igealakokkal. A természetes nyelvelmélet szerint a beszélni, érteni kezdő csecsemő is változatos modalitású egyszerű mondatokat tanul meg értelmezni, és a beszédhelyzetekben korántsem a kijelentő mód a leggyakoribb. A témakörben a feladatok közül az utolsó mindig az írásos, esetleg rajzos, színezéses, összefoglaló jellegű.

Az illusztrációk a francia gyermekkönyvek, képregények magas színvonalát idézik. A rajzoló tudja, az ilyen életkorú gyerek a cérnalábú, gülüszemű, kanálfülű, mókás figurákat kedveli, de nem a gúnyosat, az elidegenítőt, hanem a derűset, az önbizalomkeltőt. Kun Fruzsina grafikus stílusa jól illik ehhez a műfajhoz.

Az üdvözléseknél regiszterek figyelembevételével, az életkori szituációk szerinti legfontosabb két szintet (tegezés, magázás) hangsúlyosan elkülönítve találjuk, ahogyan a kommunikáció-

ban betöltött életfontosságú szerepük ezt megkívánja. Az „öcsém, húgom” bemutatási szituációban minden nyelvtanár számára világos, hogy a jelzői szerepű birtokos névmás bemutatása (*mon, ton, son* etc.) legalább olyan fontos, mint a szókincsfejlesztés.

A módszer finom intelligenciával alkalmazza az indirekt módon történő nyelvtanítást (pédagogie non directive), hiszen a túl korai explicitté tétel elvonná a lehetőséget a konceptualizálás lehetőségétől, és talán örökre elvonná a kedvet magától a tanulástól. Ezzel teljes mértékben a kommunikatív szemlélet alapján állnak a szerzők. Viszont ismerjük a figyelmeztetést, a nyelvtanulásban „az egyik vonat eltakarhatja a másikat”, ha egyszerre nyelvtani és lexikai a feladat, igen fontos a nagyon alapos előkészítés. A feladatokban tanári előrelátás, előregondolkodás bizonyítja: a szerzők kipróbált feladatokkal állnak elő.

1.2. A második fejezet az ábécé és a számok tanulása körül szerveződik, de csak első szinten.

„A kosaramban három cseresznye van”-típusú mondatban a főnévi determinánsok sorrendje az előjáró szó után, valamint a *van (il y a)* szerkezet megfigyelése jóval izgalmasabb tétje a mondatoknak, mint a számok tanulása. Az igékkel a mozgás, a játék közben találkoznak a gyerekek. Először a felszólító móddal ismerkednek meg: „Járjatok, táncoljatok, járj, táncolj” azután a tapintáson alapuló játék segítségével ismerik meg a kijelentő módú igéket: „Mit csinál a kezem?” *Simogat, csíp, csiklandoz, megüt* – hallják és érzik egyszerre a tanulók, miközben egymással kommunikálnak. A nyelvtani nemek létezéséről hallás utáni, diszriminációra épülő gyakorlatok során szereznek tudomást.

A daltanulás során *Il y a six oiseaux sur un arbrisseau* sem a számok tanulása a legfontosabb, hanem a szótári szó és a „fonetikai szó” különbsége. A magánhangzóval kezdődő főnevek jó részét soha nem ejti a francia beszélő önmagában. Az *oiseau* szó soha nem fordul elő egyedül, csak valamilyen (*zwazo – nwazo*) alakban, különböző határozatlan vagy határozott, egyes vagy többes számú névelője kíséretében (Francois Wioland strasbourgi professzor előadása az ELTE Francia tanszékén). Legjobb ezt először hallani, azután jöhet a találkozás az írott alakkal (a beszélt nyelv elsőbbsége az írotthoz képest). Jó ötlet az Éluard-vers memorizálása, a bővített mondat szerkesztésére irányuló szép példa, a szemléltetés legvilágosabb módján (*Dans Paris il y a une rue, /Dans cette rue il y a une maison/* etc.).

1.3. A harmadik fejezetben a fontosabb mellékneveket, igéket és az állatok hangját utánzó kifejezéseket tanulják. La Fontaine ismertebb meséi általában nehezebbek, mint az itt választott Az ökör és a béka (*Le boeuf et la grenouille*). A tehén általában mindenhol ugyanúgy bög és a kakas is ugyanúgy kukorékol. Hogyan lehet az, hogy más és más nyelven mást hallunk, más hangokat utánzunk? Ez a fonetikai gyakorlat nem öncélú, rácsodálkoztatja a diákokat a hangrendszerek máságára, megnyitja fülüket az idegen nyelv felé, olyan hangokat hallanak meg, amelyek a saját anyanyelvükben nem léteznek (zártabb, nyitottabb magánhangzók, diftongusok, nazális magánhangzók). A színek tanulása színes oldalon a hasonlítás és az igaz/hamis szituáció gyakorlása közben valósul meg. Néhány sor erejéig előkerül Rimbaud-tól a Magánhangzók szonettje, melynek lexikai elemeihez rejtvények kapcsolódnak. Sugárzó jókedvet áraszt az Állatok rock and roll-ja, amely szórakoztató és hasznosan építi, egyengeti az utat az összetett mondatok felé, a helyhatározó és a módhatározó helyének rögzítésével.

1.4. A negyedik fejezet a „Mit szeretsz?”, „Mit nem szeretsz?” ismert játéka a determináció, a tárgy szerepe, az állító és tagadó szerkezet köré épülnek. Az anyagnévelő és az *avoir* 'bírnival' ige használatának gyakorlása tovább folytatódik. Fontos döntés volt elkülöníteni az előző fejezettől, ahol az *il y a* 'van' szerkezet gyakorlása folyt. Ez a magyar anyanyelvű tanulónak gondot okoz. A recept-feladat szellemes betetőzése az anyagnévelő témakörének. Visszatér a masszív, általánosan használt *a listet, a tojást* alakhoz, hogy felfigyeljünk arra, az anaforikus használatban a határozott névelő egy meghatározott mennyiségre vonatkozik; ismét egy kétértelműség, ami szerencsére a magyar nyelvben is így működik. Fokozatosan komoly nyelvi szintre értünk, és a munkafüzet végére az *avoir* 'bírnival' szerkezet harmadszorra is visszatér az életkorok kifejezésénél. Ez

magyarul ismét a létige (van) segítségével történik. A rövid képleírást, néhány mondatos körülírást váró képek, rajzok egyre inkább a néhány mondatos szövegek világa felé irányítanak.

2. Az igényességre törekvő könyv nem kényszerűségből végzett feladatokat, hanem örömteli játékokat tartalmaz. A nyelvtanár nem fog sokat a tanári asztalnál ülni, a diákoknak pedig többet kell fejlődniük, mint ahogy azt a könyv szellős, teres lapjai alapján gondolni mernénk. A látszólagos könnyűség, játékoság, az oldalszámok, az egy oldalon elférő feladatok nem sejtetik, mekkora tanári munkát igényel e tudásanyag elsajátítása.

2.1. A tanári kézikönyv nélkül a drámajáték egyes fázisai nem lennének világosak. Aki csak a munkafüzet alapján próbál képet alkotni a módszerről, nem értheti meg működését. A játékokat részletesen és magyarul ismerteti a tanári kézikönyv, melynek egyes lapjai („Fiches”) óravázlatként szolgálnak. Az egyes órák menete, felépítése a kommunikatív modellt követi. Dalhallgatás vagy lexikai előkészítés játékkal, drámajáték dalhallgatással, drámajáték szituációval, rögzítés írásban vagy kiegészítőes gyakorlatokkal. Az új „leckék” mindig ismétléssel indítanak, az egységek végén rajzok, képek segítségével foglalják össze a tanult 6-7 órányi anyagot. A tanári kézikönyv tartalmazza a dalok kottáját, kivéve az ábécé dalát, amely sokféle változatban ismert. A gyakorlatok, feladatok mennyiségét tévesen ítéljük meg, ha rutinszerűen a frontális munkához szokottan mérjük fel. Ezeket a feladatokat ki kell bontani, a drámajátékot végig kell játszani, különben nehezen működik a módszer. A tanári továbbképzés igen fontos, a stratégiaváltás jelentőségének megértése nélkül nem képzelhető el előrelépés a gyakorlatban.

Pálffy Gabriella